

Tsjech rijke

tekst Mariëlla Beukers

Niemand die nou eens een fietstocht doet langs Tsjechische wijngaarden, want heeft dat land dan een wijncultuur? Historica Mariëlle Beukers ontdekt van wel.

ië's wijnhistorie

Eigenlijk ben ik nog steeds verbaasd dat ik verbaasd was toen ik in september 2011 uitgenodigd werd naar Tsjechië te komen om de Moravische wijngaarden te bezoeken. Ik had niet verwacht zo'n rijke en lange wijnbouwgeschiedenis aan te treffen. Een mens kan zich vergissen, want je kunt rustig stellen dat vooral Moravië in de Middeleeuwen een wijnplas van jewelste produceerde.

Er werd zoveel wijn verbouwd, dat er afzetproblemen waren. De koning moest ingrijpen om de wijnbouw te beschermen tegen wijnen uit de Habsburgse buurlanden Oostenrijk en Hongarije. Vergeet niet dat de huidige grens tussen Tsjechië en Oostenrijk een kunstmatige is. Eeuwenlang was dit één gebied, één cultuur, en de wijngaarden van het Oostenrijkse Weinviertel lopen dan ook gewoon over in die rond Mikulov en Valtice in Tsjechië.

Zoals zo vaak in Europa zijn het de Romeinen die de wijnbouw in Tsjechië geïntroduceerd hebben, al zijn er nog niet bevestigde vermoedens dat de Kelten ook al wijn maakten, nog voor de

komst van de Romeinen. Ten noorden van Wenen en ten zuiden van Brno, in de Palavaheuvels ten noorden van Mikulov, lag de Romeinse rijksgrens. Resten van Romeinse forten zijn in deze streek gevonden, met daarin druivenpitten en een metalen snoeimes. Legio Decima Gemina Pia Fidelis, gelegerd in Vindobona (Wenen), had wijn nodig, net zoals alle legioenen in het immense rijk. Dus legden de troepen wijngaarden aan, en maakten ze wijn. Zo trots zijn de Tsjechen op dit gebied dat ze er een nieuw druivenras naar noemden, palava. Die overigens een nogal wat laffe wijn oplevert, met een smaakprofiel à la Gewürztraminer, maar dan met minder zuren.

Slavische vorsten namen de plaats van de Romeinen in. Legenden rondom ene Prins Svatopluk en later de heilige Wenceslas bevatten diverse verwijzingen naar wijn en wijngaarden. De heilige wordt door de Tsjechische wijnboeren zelfs geëerd als *Supremus Magister Vinearum*. Zijn beeldjes trof ik bij diverse wijnboeren aan. Cisterciënzer en later Premonstratenzer kloosterlingen zetten de traditie voort, ondersteund door de adel. Zij vormden meteen ook de doelgroep: wijn was nodig voor mis en kasteel. In Bohemen en Moravië vind je talloze oorkonden waarin wijngaarden nagelaten worden aan kloosters en abdijen. Een grote speler in het veld door de eeuwen heen, is de in 1195 gestichte Premonstratenzer Abdij Louka in Znojmo. Gebouwen van deze abdij bestaan nog steeds, zij het uit de 18e eeuw. In het klooster bevindt zich anno nu een vestiging van één van de grootste wijnproducenten van Zuid-Moravië, Znovín, een voormalig staatsbedrijf. Znovín produceert een aanzienlijke

reeks wijnen, hoofdzakelijk voor de binnenlandse markt. Vooral supermarkten worden bevoorrad, hoewel er ook wat hogere lijnen zijn. Reken vooral op veel zoete wijnen, van het soort dat wij niet prettig vinden, maar waar de Tsjechen dol op zijn. Znovín is populair en sponsort zelfs een wielerploeg. Naast het klooster Louka exploiteert het bedrijf nog een aantal andere historische locaties, zoals een traditioneel Moravisch wijnhuis in Šatov, waar je wijn kunt proeven, een voedzame boerenmaaltijd kunt nuttigen en je privé-voorraad Znovínwijn kunt bewaren, heel populair bij rijke Tsjechen.

Vanaf de 14e eeuw, onder het regime van de Boheemse koning en Roomse keizer Karel IV, start de gouden eeuw van de Tsjechische wijnbouw. Het aantal wijngaarden groeide explosief, want aanplant van wijngaarden werd van koningswege bevorderd. Zo was het rond Praag verplicht om van ieder geschikt stuk land een wijngaard te

maken. De beloning was belastingvrijheid voor 12 jaar. Op het hoogtepunt waren in Bohemen 15.000 hectare in productie, in Moravië 20.000. Export vond vooral plaats naar Polen en Silesië.

Zelfs jonge en hypermoderne wijnproducenten als Sonberk, in Popice, in de buurt van de Palavaheuvelds, grijpen graag terug naar deze tijd. De naam van het bedrijf komt van een oude oorkonde. Sonberk is Duits voor Zonneberg, de berg waar de zon rijkelijk op schijnt. De wijnen van de wijngaarden op de Zonneberg schijnen aan het Tsjechische hof geschonken te zijn. De uitstekende rode Cuvée Kácary van Jedlička & Novák in wijnregio Velké Pavlovice heeft ook een 13e-eeuwse voorganger. Kácary was al in de Middeleeuwen een beroemde en beschermde wijngaardnaam. Anno 2011 bestaat de cuvée uit pinot noir, sankt laurent en andré, een moderne Tsjechische kruising.

De (godsdienst)oorlogen van de late 16e en vroege 17e eeuw betekenden een definitief einde voor de bloei van de Tsjechische wijnbouw. Wijnbouw bleef tot in de 19e eeuw bestaan, maar de interesse voor wijn nam wel af ten gunste van bier en andere dranken.

Phylloxera hield in de eerste decennia van de 20ste eeuw goed huis. Van herplanten is het dankzij tweede wereldoorlogen en een economische crisis pas na 1949 gekomen. Toen de

communisten aan de macht kwamen, stelde de wijnbouw weinig meer voor. Aangezien vervolgens particuliere bedrijven staatsbedrijven werden, was kwaliteit geen doorslaggevend criterium, kwantiteit wel. Er werden druivenrassen aangeplant die veel opbrachten en makkelijk te onderhouden waren.

Pas sinds de Fluwelen Revolutie van 1989 en toetreding tot de EU is er in Tsjechië weer sprake van moderne en serieuze wijnbouw. Er is fors aangeplant en inmiddels heeft het land ook eigen wijnwetten, aangepast aan die van de EU. Er is zelfs een systeem van herkomstbenamingen in het leven geroepen. De Tsjechen drinken hun wijn voor 99% zelf op. Export is er nog nauwelijks. Daarbij zijn de Tsjechen zo trots op dat rijke verleden, dat ze hier en daar wel wat overdrijven. Zo vermeld een Duitstalige folder dat de *Boheemse en Moravische wijnen beroemd zijn en tot de beste van Europa en zelfs de hele wereld behoren*. Zullen we zeggen dat de potentie er is en dat die in combinatie met de rijke wijn-geschiedenis Moravië tot een interessante toeristische wijnbestemming maakt?

